

Arbeidsmigratie, volgmigratie en retourmigratie in de periode 2000–2006

Stephan Verschuren, Ruben van Gaalen en Han Nicolaas

Het karakter van arbeidsmigratie is sterk veranderd. Gastarbeiders uit de jaren zestig en zeventig van de vorige eeuw vestigden zich vaker permanent in Nederland dan de 'nieuwe' arbeidsmigranten. Dit artikel is gericht op de populatie immigranten die zich in de periode 2000-2006 inschreven in de Gemeentelijke Basisadministratie en binnen een jaar een baan als werknemer hebben. Een deel is afkomstig uit westerse landen, goed geïntegreerd op de arbeidsmarkt en wordt op basis van hun toegevoegde waarde voor de Nederlandse economie geselecteerd. Tegelijkertijd lijkt er nog steeds een meer klassieke groep arbeidsmigranten te bestaan, met een relatief laag inkomen en opleidingsniveau. Het hebben van een partner of kind zorgt voor meer binding met Nederland dan de sociaaleconomische situatie.

1. Inleiding

Arbeidsmigranten zijn migranten die voor korte of langere tijd naar een ander land verhuizen om daar te werken. De Nederlandse overheid probeert via wetgeving en beleid de instroom van arbeidsmigranten te controleren (Wijkhuis en Jennissen, 2010). De migratiedynamiek lijkt echter alleen maar toe te nemen. Dit heeft te maken met onder meer de uitbreiding van de Europese Unie, de toenemende mobiliteit en een flexibeler arbeidsmarkt (Boom et al., 2008).

Een verhoogd arbeidsmigratieverkeer draagt bij aan het verwezenlijken van de in 2000 geformuleerde Lissabondoelstellingen ten aanzien van economische stabiliteit en sociale samenhang. Arbeidsmigratie draagt substantieel bij aan de nationale economieën (Van Gaalen en Bijwaard, 2008). Met de vergrijzing in het vooruitzicht wordt arbeidsmigratie mogelijk nog belangrijker. Voor een effectieve beleidsvoering op het gebied van migratie en integratie is het van belang in beeld te brengen of de arbeidsmigratie permanent of tijdelijk is en na te gaan welke factoren hierbij een rol spelen. Retourmigratie is een vaak verwaarloosd aspect in het debat over migratie (Zorlu et al., 2004).

Of arbeidsmigranten Nederland weer verlaten, is sterk afhankelijk van processen rond arbeidsparticipatie en de sociaaleconomische positie van migranten. Ook andere aspecten van de levensloop zijn bepalend. Partnerschap bijvoorbeeld blijkt een sterk bindende factor te zijn (Van Gaalen en Bijwaard, 2008). In de notitie 'Naar een modern migratiebeleid' (Ministerie voor Vreemdelingenzaken en Integratie, 2006) wordt volgens sommigen onvoldoende ingegaan op de relatie tussen arbeids- en gezinsmigratie. De meeste (potentiële) arbeidsmigranten hebben namelijk een gezin in het land van herkomst of zijn in de leeftijd waarin het te verwachten is dat zij in de nabije toekomst een gezin willen stichten.

Doel van dit artikel is om de fenomenen arbeids-, volg- en retourmigratie op zichzelf en in samenhang met elkaar nader te belichten. De onderzoeksvragen luiden:

- Welke ontwikkelingen hebben zich voorgedaan op het gebied van arbeidsmigratie?
- Welke arbeidsmigranten laten een partner overkomen uit het buitenland en welke determinanten spelen hierbij een rol?
- Welke arbeidsmigranten verlaten Nederland na een periode van arbeid en welke determinanten spelen hierbij een rol?

2. Methode

2.1 Verwachtingen

Bij arbeidsmigratie wordt nog vaak gedacht aan de zogenoemde gastarbeiders uit de jaren zestig en zeventig van de vorige eeuw, die voornamelijk uit het Middellandse Zeegebied kwamen. Omdat een aanzienlijk deel van deze arbeidsmigranten hun gezin liet overkomen en de intentie ontwikkelden langere tijd in Nederland te willen verblijven, wordt er in migratiedebatten nog vaak van uitgegaan dat ook de huidige arbeidsmigranten in Nederland zullen blijven en een gezin laten overkomen of stichten.

Er is de laatste jaren echter veel veranderd op migratiegebied. Arbeidsmigranten komen tegenwoordig voornamelijk uit welvarende landen en vestigen zich minder vaak permanent (Corpeleijn, 2007; Nicolaas et al., 2003, 2004). Dit werkt door in de volgmigratie (Bijwaard, 2005). Uit een onderzoek van Nicolaas et al. (2004) blijkt dat er tussen 1995 en 2001 per arbeidsmigrant sprake was van gemiddeld één volgmigrant. Ook uit een recenter onderzoek van Wijkhuis en Jennissen (2010) komt naar voren dat volgmigratie beperkt plaatsvindt.

Naar verwachting laten voornamelijk arbeidsmigranten die van plan zijn voor langere tijd in Nederland te blijven en een sterke binding voelen met Nederland een partner overkomen. Het vermoeden is dat de binding met Nederland groter wordt naarmate de integratie op de arbeidsmarkt sterker is. Een goede en stabiele sociaaleconomische positie zal ook bijdragen aan een sterkere binding. De verhoogde inkomens- en leeftijdseis (2004) voor zogenoemde derdelanders heeft de relatie tussen de sociaaleconomische positie en volgmigratie mogelijk versterkt. Met deze maatregel heeft het kabinet Balkenende-II een restrictiever toelatingsbeleid voor buitenlandse partners willen bewerkstelligen (Nota van Toelichting, Staatsblad, 2004, nr. 496). Aan de andere kant wordt de veronderstelde relatie mogelijk verzwakt door het toegenomen aandeel expats. Zij laten ondanks hun vaak goede sociaaleconomische situatie zelden een partner overkomen. Vaak hebben zij namelijk een contract voor één of twee jaar, waarna zij Nederland weer moeten verlaten.

De kans dat een immigrant ons land verlaat stijgt tot drie jaar na aankomst en neemt daarna af (Zorlu et al., 2004). Bij

arbeidsmigranten ligt dit anders. Volgens Nicolaas et al. (2004) vertrekt het grootste deel het eerste jaar en neemt de emigratiegeneigdheid daarna al af. Vanuit het levensloopperspectief hangt ook de kans op retourmigratie samen met processen rond arbeidsmarktparticipatie en factoren als inkomen. Naar verwachting zullen er zich onder de vertrekkers relatief veel laagverdieners bevinden. Dit komt doordat zij een prikkel hebben om te kijken of zij ergens anders beter betaald kunnen krijgen. Aan de andere kant is ook gebleken dat het aandeel werkenden onder de vertrekkers groter is dan onder de blijvers en dat vooral de topverdieners Nederland weer verlaten. Daarbij betreft het vaak kennismigranten. Zij verlaten ons land naar verwachting relatief vaak omdat hun arbeidsmarkt zich over de landgrenzen uitstrekt, zij vaak een tijdelijk contract hebben en beter in staat zijn zich aan te passen (Van Gaalen en Bijwaard, 2008).

Bij retourmigratie speelt ook partnerschap een belangrijke rol. Arbeidsmigranten met een partner hebben een kleinere vertrek kans dan alleenstaanden (Zorlu et al., 2004; Wijkhuijs en Jennissen, 2010). Mogelijk is deze relatie sterker wanneer er sprake is geweest van volgmigratie. Naar verwachting laten arbeidsmigranten namelijk sneller een partner overkomen wanneer zij van plan zijn zich permanent in Nederland te vestigen. Aan de andere kant is het niet ondenkbaar dat een in Nederland geboren partner de integratie versterkt en zo zorgt voor meer binding met Nederland.

2.2 Bronnen

Onder migratie wordt in dit artikel verstaan de in de Gemeentelijke Basisadministratie (GBA) geregistreerde vestiging vanuit het buitenland. Aangezien personen met een verwachte verblijfsduur van minder dan vier maanden niet worden ingeschreven in de GBA en omdat niet alle personen die wel langer in Nederland verblijven zich daadwerkelijk inschrijven, blijven deze migranten buiten beschouwing. In dit onderzoek is alleen gekeken naar niet in Nederland geboren arbeidsmigranten. Een immigrant wordt als arbeidsmigrant aangemerkt wanneer hij binnen één jaar na vestiging een baan als werknemer in Nederland had. Hierbij speelt het migratiemotief geen rol. Migranten die als gezinsmigranten stonden geregistreerd bij de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND) zijn buiten de analyses gehouden, omdat voor hen de kans op volgmigratie nihil is.

De gegevens over gezinsmigratie en de participatie van migranten op de Nederlandse arbeidsmarkt zijn ontleend aan de definitieve versie van het Sociaal Statistisch Bestand (SSB), een stelsel van onderling gekoppelde registers met demografische en sociaaleconomische gegevens (Bakker, 2008). Het analysebestand dat voor dit artikel is gebruikt omvat alle arbeidsmigranten die in de periode 2000-2006 naar Nederland zijn geïmmigreerd (zie ook Corpeleijn, 2010a, 2010b). Dit bestand is uiteindelijk gekoppeld aan een partner- en kindbestand, waarin hun adressen en immi- en emigratiedata zijn opgenomen.

Er is geen rekening gehouden met dynamische factoren als scheidingen en ontslagen. Deze spelen naar verwachting wel een belangrijke rol bij zowel volg- als retourmigratie.

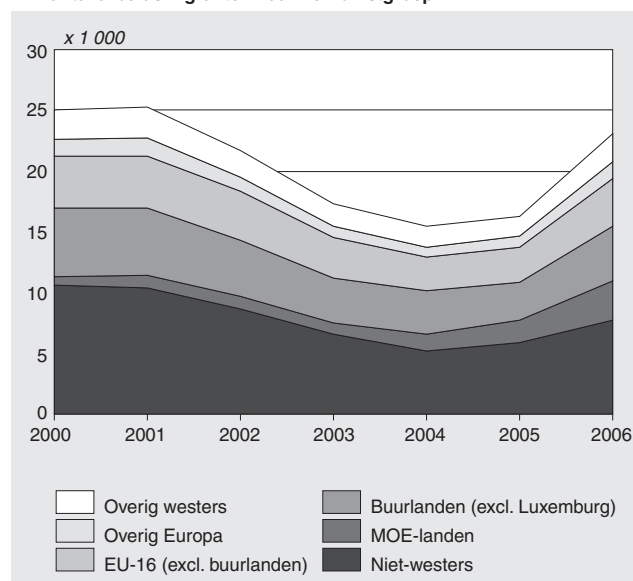
3. Resultaten

3.1 Arbeidsmigratie

In de periode 2000-2006 hebben zich in Nederland in totaal meer dan 144 duizend arbeidsmigranten gevestigd. Na een lichte daling van 25 duizend in 2000 naar nog geen 16,5 duizend in 2004 is er vanaf 2004 weer sprake van een toename van het aantal arbeidsmigranten. Deze ontwikkelingen kunnen worden toegeschreven aan onder meer de ontwikkelingen op de arbeidsmarkt.

De groep arbeidsmigranten is zeer uiteenlopend (*grafiek 1*). Een ruime meerderheid is afkomstig uit een westers land, in het bijzonder Europa. Het aandeel Europeanen onder de arbeidsmigranten is in tegenstelling tot het aandeel niet-westerse arbeidsmigranten in 2000-2006 toegenomen van 48 naar 57 procent. De meest in het oog springende ontwikkeling betreft die van het aandeel personen uit Midden en Oost-Europa (MOE), dat is toegenomen van 3,2 procent in 2000 tot 14 procent in 2006. Deze toename heeft voor een groot deel te maken met de toetreding tot de EU en kan bijna volledig worden toegeschreven aan de Polen.

1. Aantal arbeidsmigranten naar herkomstgroep

Veel arbeidsmigranten verblijven voor korte tijd in Nederland. Meer dan de helft van de arbeidsmigranten die zich in de periode 2000-2002 in Nederland hebben gevestigd, had ons land voor 2007 verlaten na een gemiddelde verblijfsduur van ongeveer drie jaar. Van deze retourmigranten bleek één op de twintig voor 2007 weer te zijn teruggekeerd naar Nederland. Dit kwam relatief vaak voor onder MOE-landers, Surinamers, Antillianen, Belgen en Duitsers.

Mannen zijn met twee derde sterk oververtegenwoordigd onder de arbeidsmigranten. Uit Europa, de Antillen en Suriname komen relatief veel vrouwelijke arbeidsmigranten. Onder Indiase, Japanse, Turkse en Marokkaanse arbeidsmigranten is het aandeel vrouwen juist klein, variërend van 11 tot 18 procent.

De meeste arbeidsmigranten zijn jongvolwassen. De gemiddelde leeftijd ten tijde van de migratiebeweging bedroeg 30,9 jaar. Amerikaanse en Japanse arbeidsmigranten waren gemiddeld het oudst met achtereenvolgens 36 en 37 jaar. Migranten uit China en Indonesië waren daarentegen opvallend jong met gemiddeld 27 en 28 jaar.

Ongeveer 80 procent van de arbeidsmigranten kwam ongehuwd naar Nederland. Dit gold in mindere mate voor westerse niet-Europese arbeidsmigranten. Arbeidsmigranten uit Japan (60 procent), Turkije (39 procent) en Marokko (33 procent) waren relatief vaak gehuwd.

De arbeidsmigranten uit de onderzoekspopulatie hadden gemiddeld 54 dagen na aankomst in Nederland een baan. Ongeveer de helft had bij aankomst al werk. Binnen de niet-westerse herkomstgroep kwam dit minder vaak voor, hoewel het aandeel hier in de periode 2000-2006 is toegenomen van 25 naar 37 procent. Alle baanfactoren in dit artikel hebben overigens betrekking op de eerste baan na aankomst in Nederland.

De arbeidsmigranten werkten in de meeste gevallen op basis van een deeltijdcontract. Slechts 44 procent had een voltijdscontract. Niet-westerse arbeidsmigranten werkten minder vaak voltijds dan westerse arbeidsmigranten. Turken vormden hierop een uitzondering. Verder valt op dat maar één op de drie MOE-landers voltijds werkzaam was.

De situatie in 2006 is enigszins veranderd ten opzichte van 2001. Het aandeel fulltimers onder Europese arbeidsmigranten is licht afgenomen, terwijl dit onder niet-westerse arbeidsmigranten duidelijk is toegenomen, van 29 naar 42 procent.

Buitenlandse werknemers werken doorgaans in andere sectoren dan de Nederlandse werknemers. De arbeidsmigranten uit de onderzoekspopulatie werkten opvallend vaker voor uitzendbureaus en schoonmaakbedrijven, en in de landbouw en de horeca. Daarentegen werkten ze minder vaak in de gezondheidszorg en het openbaar bestuur. Ook de herkomstgroepen onderling verschillen sterk wat betreft de sectoren (*staat 1*). Opmerkelijk is dat MOE-landers veel overeenkomsten vertonen met niet-westerse arbeidsmigranten.

Het fiscale bruto jaarloon van arbeidsmigranten ligt structureel onder dat van de Nederlandse bevolking, ook wanneer rekening wordt gehouden met het gewerkte aantal dagen.

Ook tussen de herkomstgroepen zijn er grote verschillen. Dit heeft voor een belangrijk deel te maken met het verschil in samenstelling wat betreft geslacht en leeftijd. Het dagloon hangt namelijk significant positief samen met leeftijd, en onder arbeidsmigranten verdienen mannen 1,6 keer meer dan vrouwen.

Westerse arbeidsmigranten verdienen gemiddeld 1,6 keer zo veel als niet-westerse arbeidsmigranten. Amerikanen verdienen het meest, gevolgd door Japanners en Britten. Het rijtje van westerse herkomstgroepen wordt gesloten door MOE-landers. Van de niet-westerse arbeidsmigranten ligt het inkomen van Indiërs en Zuid-Afrikanen nog enigszins op het niveau van westerse arbeidsmigranten.

3.2 Volgmigratie

Van volgmigratie wordt gesproken wanneer de arbeidsmigrant zich samen met een partner in Nederland heeft gevestigd of achteraf een partner heeft laten overkomen. Wanneer de arbeidsmigrant voor 2007 een partner heeft laten overkomen, wordt hij in dit artikel als referent (van gezinsvormers/-herenigers) aangeduid en wordt er gesproken van volgmigratie. Regelmatig kwam het voor dat de arbeidsmigrant en zijn partner, afgeleid uit een overeenkomend woonadres, zich tegelijkertijd in Nederland vestigden, maar pas enkele jaren later als partners stonden geregistreerd. Daarom is uitgegaan van de immigratiedatum van de partner.

In sommige gevallen vindt volgmigratie na enkele jaren plaats. Om onderschatting van volgmigratie te voorkomen en de onderzoekspopulatie zo groot mogelijk te houden, zijn de beschrijvingen in deze paragraaf gebaseerd op arbeidsmigranten die in de periode 2000-2002 naar Nederland zijn gemigreerd. Minder dan 4 procent van de arbeidsmigranten laat zijn partner namelijk na vier jaar overkomen. Het duurde gemiddeld 9 maanden voordat de referent zijn partner liet overkomen.

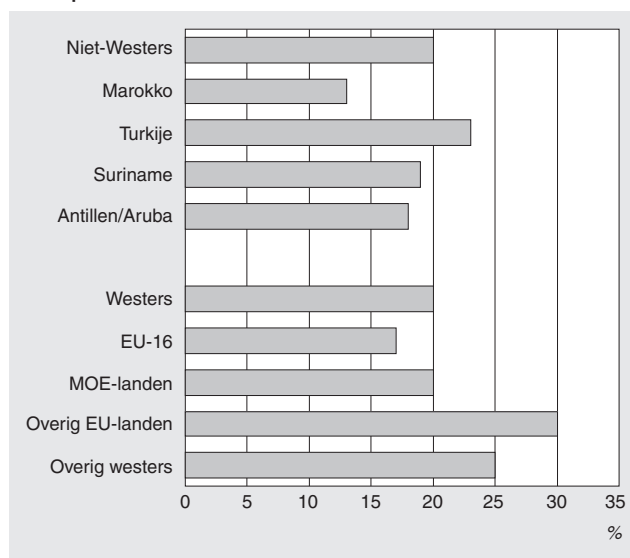
Ongeveer één op de vijf arbeidsmigranten laat een partner overkomen. Binnen bepaalde herkomstgroepen komt dit vaker voor (*grafiek 2*). Van de arbeidsmigranten heeft één op de tien een kind laten overkomen. Van de referenten was dit een kwart. Referenten uit niet-westerse landen, en in het bijzonder uit de vier traditionele herkomstlanden, laten relatief vaak naast een partner ook hun kind overkomen.

Staat 1
Aandeel arbeidsmigranten, gemigreerd in de periode 2000–2006 naar beroepssector

	Herkomstgroep							Totaal
	Westers	EU-16	MOE-Landen	Verenigde Staten	India	Niet-Westers	Vier traditio- nele herkomst- landen	
%								
Uitzendbureaus	17,5	17,8	31,5	2,5	2,8	30,3	42,7	22,5
Zakelijke dienstverlening	23,4	23,7	19,0	34,6	50,5	15,3	9,8	20,4
Handel en reparatie	12,8	12,9	10,9	13,1	6,2	9,4	9,0	11,5
Horeca	7,6	7,4	3,4	3,0	3,7	8,9	5,2	8,1
Schoonmaakbedrijven	2,2	2,5	2,0	0,2	1,9	7,3	8,7	4,2
Industrie	10,3	10,9	9,9	12,8	10,5	5,7	3,6	8,6
Onderwijs	6,8	6,3	4,6	9,4	13,6	4,4	2,9	5,9
Landbouw, bosbouw en visserij	2,7	1,2	6,8	0,3	0,5	4,5	1,6	3,4
Overige sectoren	16,8	16,8	11,6	23,7	10,2	13,1	16,6	15,5
Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100

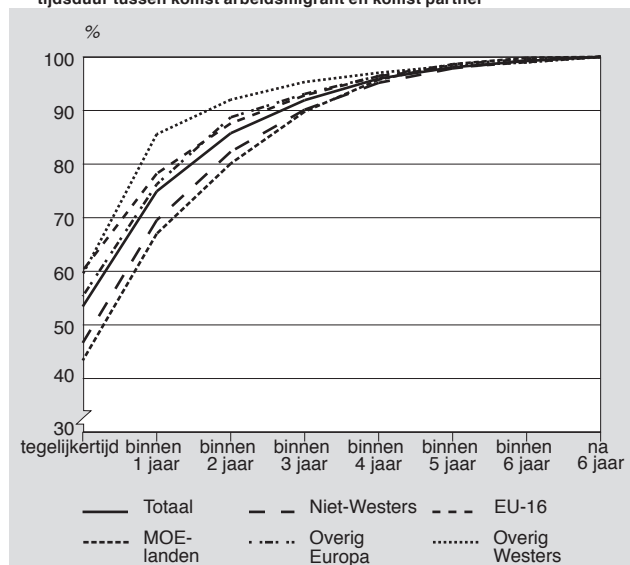
Het kind migreerde vrijwel altijd samen met de partner naar Nederland.

2. Aandeel arbeidsmigranten gemigreerd in de periode 2000–2002 dat een partner heeft laten overkomen

Ook de burgerlijke staat speelt een rol bij volgmigratie. Van de gehuwde arbeidsmigranten laat ongeveer de helft een partner overkomen, tegen nog niet één op de acht ongehuwde arbeidsmigranten. Aan de hand van de burgerlijke staat kan worden afgeleid dat er in de meeste gevallen van volgmigratie sprake was van gezinshereniging. Meer dan de helft van de referenten stond namelijk ten tijde van de migratiebeweging, of in elk geval drie maanden na aankomst, als gehuwd geregistreerd. In 67 procent van deze gevallen migreerde de partner mee. Bij volgmigratie ging het in de meeste gevallen om meemigrerende partners (grafiek 3). Anders dan in de jaren zeventig komt volgmigratie op de lange termijn bij de nieuwe arbeidsmigranten minder vaak voor.

3. Aandeel arbeidsmigranten die hun partner hebben laten overkomen naar tijdsduur tussen komst arbeidsmigrant en komst partner

De referenten waren gemiddeld drie jaar ouder dan de arbeidsmigranten die geen partner hebben laten overkomen. Tot en met de leeftijd van 45 jaar ten tijde van de migratiebeweging nam de kans op volgmigratie toe.

Volgmigratie komt ook vaker voor naarmate de arbeidsmigrant meer verdient. Referenten verdienden ruim anderhalf keer zo veel als arbeidsmigranten die geen partner hebben laten overkomen en woonden daarmee samenhangend in duurder huizen. Mogelijk heeft dit voor een deel te maken met de verhoogde leeftijds- en inkomenseis voor gezinsmigranten van buiten de EU. Deze veronderstelling wordt ondersteund door het feit dat onder de arbeidsmigranten van buiten de EU het verschil in inkomen en WOZ-waarde tussen degenen die wel een partner hebben laten overkomen en degenen die dat niet deden groter is dan onder Europeanen. En dat terwijl er tussen deze herkomstgroepen amper sprake is van een verschil in inkomen wanneer alleen wordt gekeken naar arbeidsmigranten die geen partner hebben laten overkomen.

Het hebben van een baan bij aankomst vergroot de kans op volgmigratie. Referenten hadden vaker een baan bij aankomst in Nederland en vingen ook gemiddeld eerder aan met werken dan arbeidsmigranten die geen partner hebben laten overkomen. Daarnaast lijkt een voltijdscontract de kans op volgmigratie te vergroten. Referenten waren relatief vaker fulltime werkzaam en bijna een kwart van de fulltimers laat een partner overkomen, tegen 6 procent van de parttimers. De beroepssector lijkt ook enigszins verband te houden met de kans op volgmigratie. Dit kan voor een groot deel worden toegeschreven aan het inkomen. Onder de arbeidsmigranten die werkzaam zijn in de goed betaalde sectoren vindt relatief meer volgmigratie plaats.

Met een multivariate analyse (logistische regressie) is nagegaan welke factoren het sterkst bijdragen aan het voorspellen van de kans op volgmigratie (tabel 1). De leeftijd en het dagloon blijken ten opzichte van de andere determinanten het meest bepalend te zijn voor de kans op volgmigratie. Deze kans neemt toe tot en met het 45^e levensjaar, ten tijde van de migratiebeweging, en neemt daarna geleidelijk af. De kans op volgmigratie neemt ook toe naarmate de arbeidsmigrant meer verdient. Bij een dagloon van meer dan 150 euro is deze kans twee keer zo groot als bij een dagloon van minder dan 45 euro.

Binnen de sector 'uitzendbureaus' is de kans op volgmigratie kleiner dan binnen vrijwel alle andere beroepssectoren. Arbeidsmigranten die werkzaam zijn in het onderwijs, de industrie en bij energie- en waterleidingbedrijven laten het vaakst een partner overkomen.

Niet alle buitenlandse werknemers zijn daadwerkelijk met arbeid als motief naar Nederland gekomen. Het motief dat de migrant bij de IND aangeeft, heeft een significant effect op de kans op volgmigratie. Deze kans is het grootst onder asielmigranten, gevolgd door arbeidsmigranten en studiemigranten. Ook het geboorteland draagt significant bij aan de kans op volgmigratie. Niet-westerse arbeidsmigranten laten vaker een partner overkomen dan Europese en in mindere mate westers niet-Europese migranten. Voornamelijk Amerikanen, Japanners en migranten uit Duitsland en België laten zelden een partner overkomen. Mogelijk heeft dit te maken met het aandeel expats.

Volgens een uitgebreidere multivariate analyse (*tabel 1*) is de kans op volgmigratie ruim zeven keer groter wanneer de migrant drie maanden na aankomst in Nederland als gehuwd stond geregistreerd. Verder blijkt het dienstverband, ondanks de sterke onderlinge samenhang met het inkomen, een significante rol te spelen.

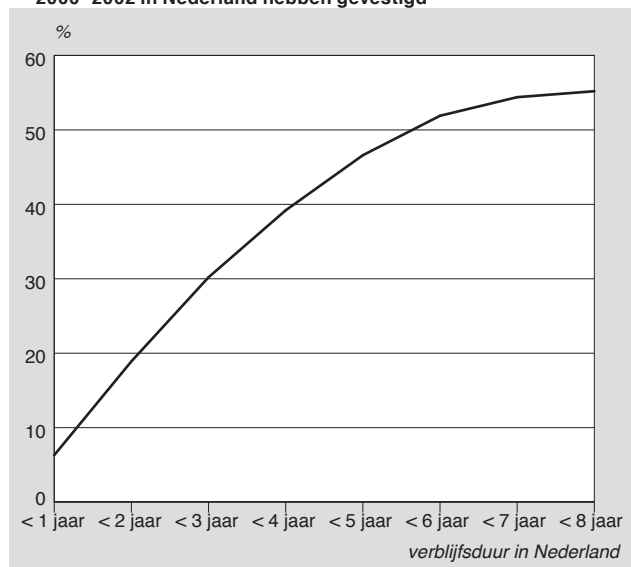
De kans op volgmigratie is bij arbeidsmigranten die voor 2007 niet zijn geëmigreerd, en mogelijk ook niet van plan zijn te emigreren, groter dan bij hen die zijn geëmigreerd. Daarnaast speelt de verblijfsduur een rol. Naarmate arbeidsmigranten langer in Nederland verblijven, neemt de kans op volgmigratie toe. Bij een verblijfsduur van minimaal vier jaar (voor hen die uiteindelijk voor 2007 emigreerden) is het verschil in de volgmigratiekans met arbeidsmigranten die niet emigreren nihil.

3.3 Retourmigratie

Alle arbeidsmigranten die Nederland voor 2007 hebben verlaten, worden beschouwd als retourmigranten. Het gaat hier dus niet alleen om arbeidsmigranten die terugkeren naar hun land van herkomst. De analyses in deze paragraaf zijn uitgevoerd op arbeidsmigranten die in de periode 2000-2002 naar Nederland zijn geëmigreerd. Hoewel arbeidsmigranten die in 2000 naar Nederland zijn gekomen twee jaar langer hebben om te emigreren dan degenen die in 2002 immigreerden, is de kans op retourmigratie voor arbeidsmigranten uit 2002 niet zodanig onderschat dat dit vertekeningen in de resultaten met zich mee heeft gebracht.

Ongeveer 55 procent van de arbeidsmigranten had Nederland voor 2007 verlaten (*grafiek 4*). Voornamelijk westerse arbeidsmigranten verlaten ons land na een periode van arbeid. Westers niet-Europese arbeidsmigranten spanden de kroon: van hen verliet driekwart ons land. Niet-westerse retourmigranten verbleven gemiddeld vier maanden langer dan Europese en bijna vijf maanden langer dan westers niet-Europese retourmigranten. MOE-landers emigreerden opvallend vaak binnen een half jaar.

4. Retourmigratie van arbeidsmigranten die zich in de periode 2000-2002 in Nederland hebben gevestigd

Mannen verlaten Nederland relatief vaker dan vrouwen (*staat 2*). Het hebben van een partner zorgt voor binding met Nederland en verlengt de verblijfsduur significant. Ongeveer 40 procent van de arbeidsmigranten heeft in Nederland samengewoond met een partner. Iets meer dan een derde van hen verliet ons land. Daartegenover staat dat meer dan 71 procent van de arbeidsmigranten die niet in Nederland hebben samengewoond, is geëmigreerd. Een partner die is overgekomen uit het buitenland lijkt voor minder binding te zorgen dan een partner die al in Nederland woonachtig was. Van de arbeidsmigranten die een partner hebben laten overkomen, emigreerde namelijk 42 procent. Voor paren geldt dat in 25 procent van de gevallen één van beide partners was geëmigreerd en in 21 procent zowel de arbeidsmigrant als de partner. Dit gebeurde in 60 procent van de gevallen samen. Bij de meeste paren vond dus geen emigratie plaats.

Een scheiding heeft veel effect op de emigratiekans. Als een paar uit elkaar is gegaan, afgeleid uit het gegeven dat het woonadres van de arbeidsmigrant en de partner niet meer overeenkwam, emigreerde 51 procent. Opvallend is dat de emigratiekans het grootst is in het eerste jaar na de breuk (of één jaar later).

Onder de referenten neemt de kans op retourmigratie af naarmate de periode tussen de komst van de arbeidsmigrant en zijn partner toeneemt. Het hebben van een kind heeft ook een remmend effect. Twee derde van de arbeidsmigranten zonder kind had Nederland voor 2007 verlaten, terwijl slechts één op de drie arbeidsmigranten met een geëmigreerd kind ons land had verlaten. Van de arbeidsmigranten met een in Nederland geboren kind is slechts 27 procent geëmigreerd. Het laten overkomen van een kind brengt dus minder binding met zich mee dan een in Nederland geboren kind. Dit kan mogelijk worden verklaard doordat arbeidsmigranten die van plan zijn permanent in Nederland te blijven eerder besluiten kinderen te nemen.

Retourmigranten hadden ten opzichte van de permanente arbeidsmigranten significant vaker werk bij aankomst in Nederland. De kans op retourmigratie neemt toe naarmate de migrant eerder aanvangt met werken. Maar liefst 62 procent van degenen die bij aankomst over een baan beschikten emigreerde voor 2007. Bij een tijdsverschil van acht maanden was dit aandeel nog maar 44 procent.

Het gemiddelde dagloon van retourmigranten ligt bijna 1,7 keer hoger dan dat van permanente arbeidsmigranten. Opmerkelijk is dat het verschil in inkomen binnen de categorie 'westers niet-Europees' het meest significant is. Dit hangt mogelijk samen met het aandeel expats binnen deze groep. Het hogere inkomen brengt met zich mee dat retourmigranten in significant duurdere huizen wonen. Binnen de categorie 'niet-westers' wonen de retourmigranten echter in significant goedkopere huizen. Deze groep bestaat mogelijk voornamelijk uit laagverdieners op zoek naar een betere toekomst.

Wat betreft de retourmigranten lijken twee groepen te kunnen worden onderscheiden: de expats die bij aankomst in Nederland een baan hadden en de meer klassieke arbeidsmigranten bij wie het vinden van een baan wat langer duurde. Dit kan onder meer worden afgeleid uit het inkomen, de beroepssector, de WOZ-waarde en het land van herkomst.

Staat 2
Arbeidsmigranten die wel of niet vertrokken zijn uit Nederland

	Retourmigranten			Geen retourmigranten		
	bij aankomst		Totaal	bij aankomst		Totaal
	werk	geen werk		werk	geen werk	
	%					
Man	60	40	58	44	56	42
Gezinsvorming						
Partner	66	34	41	49	51	59
Kind	63	37	34	41	59	66
Herkomst						
Niet-Westers	34	66	46	23	77	54
Westers	67	33	62	61	39	38
EU	68	32	60	62	38	40
niet-EU	63	37	73	53	47	27
Dienstverband						
Voltijd	70	30	59	60	40	41
Sector						
Uitzendbureaus	32	68	50	23	77	50
Landbouw	31	69	48	22	78	52
Horeca	43	57	55	32	68	45
Schoonmaakbedrijven	25	75	61	23	77	
Sociale werkvoorziening	23	77		18	82	39
Industrie	73	27	59	60	40	41
Delftstofwinning	90	10	83	85	15	17
Energie- en waterl.bedr.	87	13	76	67	33	24
Onderwijs	72	28	56	65	35	44
	euro's					
Dagloon	175	91	137	130	72	96
WOZ-waarde	141 092	100 852	123 384	120 351	109 470	114 054
	jaren					
Leeftijd	32	29	31	32	29	31
Verblijfsduur	2,9	3,1	3,1			

Tabel 2 geeft een overzicht van een multivariate analyse van de kans op retourmigratie. Met deze analyse is nagegaan welke factoren bijdragen aan het voorspellen van retourmigratie voor 2007.

Mannen verlaten ons land vaker dan vrouwen. Rekening houdend met de andere determinanten is het effect van het geslacht echter beperkt. Verder neemt de kans op retourmigratie toe tot een leeftijd van 30 jaar ten tijde van de immigratiebeweging. Ook de sociaaleconomische situatie draagt bij aan het voorspellen van emigratie. Een inkomen van boven de 150 euro per dag en het hebben van werk bij aankomst in Nederland vergroten de kans op emigratie. Kennismigranten zouden hiervoor een verklaring kunnen bieden.

Het hebben van een partner is de meest dominante determinant. De kans op emigratie bij arbeidsmigranten die in Nederland hebben samengewoond met een partner is vijf keer zo klein als bij hen die niet hebben samengewoond. Ook het hebben van een kind verkleint de kans op emigratie, los van het hebben van een partner. Wat betreft de bindende kracht van partnerschap en het hebben van een kind maakt het geen duidelijk verschil of er al dan niet sprake is geweest van volgmigratie.

Ten opzichte van arbeidsmigranten volgens de definitie van de IND verlaten alleen asielmigranten Nederland minder vaak. Dit geldt ook voor de categorie voor wie het migratiemotief onbekend was. Hieruit kan worden afgeleid dat deze

groep voornamelijk bestaat uit asielmigranten. Van de onderscheiden herkomstgroepen is de kans op retourmigratie het grootst voor westers niet-Europese arbeidsmigranten. De kans dat zij emigreren is twee keer groter dan voor niet-westerse arbeidsmigranten.

Opvallend is dat de kans op emigratie voor gehuwde arbeidsmigranten groter is dan voor niet-gehuwde. Het hebben van een kind geldt als voornaamste achterliggende verklaring hiervoor. In een model waarin alleen de burgerlijke staat is opgenomen, blijkt het als gehuwd geregistreerd staan de kans op retourmigratie namelijk te verkleinen en voor binding te zorgen.

Het effect van de WOZ-waarde en het dienstverband op de kans op retourmigratie valt weg door onderlinge samenhang met de andere determinanten. Opvallend is echter dat wanneer alleen de WOZ-waarde wordt opgenomen in het model zowel de arbeidsmigranten met relatief goedkope huizen als degenen met relatief dure woningen vaker emigreren. Het lijkt erop dat er twee groepen retourmigranten kunnen worden onderscheiden: de laagverdieners en de hoogverdieners.

Omdat bij arbeidsmigranten die een partner hebben laten overkomen mogelijk andere determinanten een rol spelen bij het voorspellen van retourmigratie, is voor hen een apart model gepresenteerd (tabel 2). Retourmigratie onder referenten blijkt beter te kunnen worden voorspeld. De kans

op emigratie onder referenten neemt toe tot een leeftijd van 35 jaar ten tijde van de immigratiebeweging. Geslacht speelt hierbij geen rol. Het hebben van een kind daarentegen is verreweg de meest dominante determinant. De kans dat referenten zonder kind emigreren is ruim zes keer groter. Of het kind al dan niet is overgekomen uit het buitenland maakt daarbij niet uit. Verder maakt het verschil of de partner al dan niet samen met de referent naar Nederland is gekomen. Naarmate het tijdsverschil hierin toeneemt, neemt de kans op emigratie af.

De sociaaleconomische factoren lijken bij arbeidsmigranten die een partner hebben laten overkomen een enigszins afwijkend effect te hebben op de retourmigratiekans. Naast de referenten die tot de hoogste inkomenscategorie behoren blijken ook degenen die in de laagste inkomenscategorie vallen vaker te emigreren. Het hebben van een baan bij aankomst in Nederland speelt daarentegen geen rol bij referenten. Mogelijk heeft dit alles ermee te maken dat het aandeel kennismigranten en westerse arbeidsmigranten onder arbeidsmigranten die een partner laten overkomen minder groot is.

4. Conclusies

Zoals verwacht is het karakter van de arbeidsmigratie sterk veranderd ten opzichte van de jaren zestig en zeventig. Arbeidsmigranten komen tegenwoordig voornamelijk uit westerse landen en in het bijzonder uit Europa. Deze nieuwe immigranten zijn minder sterk geneigd om zich permanent in Nederland te vestigen. Uit onder meer het inkomen, het aandeel retourmigranten, het dienstverband, de beroepssector en de aanvangstdatum van de baan kan worden afgeleid dat een groot deel van de nieuwe arbeidsmigranten bestaat uit kennismigranten, onder wie expats. Dit brengt mogelijk met zich mee dat volgmigratie minder vaak voorkomt dan vroeger.

De arbeidsmigranten die een partner laten overkomen onderscheiden zich op meerdere terreinen van arbeidsmigranten die geen partner hebben laten overkomen. Volgmigratie lijkt voornamelijk voor te komen onder arbeidsmigranten die niet (van plan zijn te) emigreren, voor lange tijd in Nederland verblijven en in een relatief gunstige sociaaleconomische positie verkeren. De sociaaleconomische factoren dragen echter beperkt bij aan het verklaren van volgmigratie.

Wat betreft arbeidsmigranten zou het grootste deel van de retourmigranten het eerste jaar al vertrekken (Nicolaas et al., 2004). Het hebben van een partner is het meest bepalend bij het voorspellen of de arbeidsmigrant al dan niet emigreert. Ook het hebben van een kind heeft een sterk remmend effect op emigratie. Wat betreft de bindende kracht van deze determinanten maakt het geen verschil of er sprake is geweest van volgmigratie.

Ook sociaaleconomische factoren spelen een rol bij retourmigratie. Voornamelijk arbeidsmigranten die bij aankomst in Nederland een voltijdbaan hebben, relatief veel verdienen, in relatief dure huizen wonen en werkzaam zijn in de

kennissectoren verlaten ons land na enige tijd. Dit druist in tegen de veronderstellingen dat immigranten die goed zijn geïntegreerd op de arbeidsmarkt minder geneigd zijn ons land te verlaten en dat voornamelijk laagverdieners emigreren om te kijken of zij ergens anders beter betaald kunnen krijgen. Mogelijk kunnen de gevonden verbanden worden verklaard aan de hand van het toenemende aandeel kennismigranten. Zij verlaten ons land naar verwachting relatief vaak omdat hun arbeidsmarkt zich over de landgrenzen uitstrekt, zij vaak te maken hebben met tijdelijke contracten en beter in staat zijn zich aan te passen.

De sociaaleconomische factoren lijken bij arbeidsmigranten die een partner hebben laten overkomen een enigszins afwijkend effect te hebben op de retourmigratiekans. Ook referenten die behoren tot de laagste inkomenscategorie emigreren namelijk relatief vaak. En het hebben van een baan bij aankomst in Nederland speelt bij referenten geen rol. Mogelijk komt dit doordat kennismigranten ten opzichte van de meer klassieke arbeidsmigranten minder sterk vertegenwoordigd zijn onder de arbeidsmigranten die een partner hebben laten overkomen.

Al met al lijken arbeidsmigranten globaal in twee groepen te kunnen worden ingedeeld: een groep die op basis van hun toegevoegde waarde voor de Nederlandse economie wordt geselecteerd en een groep die veel overeenkomsten vertoont met de 'klassieke' arbeidsmigranten. De eerste groep bestaat uit voornamelijk westerse kennismigranten die voor korte tijd in een land verblijven, in een goede en stabiele sociaaleconomische situatie verkeren en naar verwachting relatief weinig een partner of kind laten overkomen. De tweede groep bestaat uit voornamelijk niet-westerse arbeidsmigranten die vaak een partner of kind laten overkomen, in een relatief minder goede en stabiele sociaaleconomische situatie verkeren, lang en vaak permanent in een land verblijven en emigreren om op zoek te gaan naar een betere toekomst. Deze groepen verschillen mogelijk wat betreft de determinanten voor volg- en retourmigratie, waardoor de gevonden verbanden in dit onderzoek minder sterk zijn dan verwacht. Bij kennismigranten hangen sociaaleconomische factoren minder sterk samen met volgmigratie dan bij de klassieke arbeidsmigranten.

Literatuur

Bakker, B.F.M., 2008, De stand van het sociaal statistisch bestand. Bevolkingstrends 56(2), blz. 14-18.

Bijwaard, G.E., 2005, Bijna helft immigranten geen blijvers. Demos 21(9), blz.65–69. NIDI, Den Haag.

Boom, J. de, A. Weltevrede, S. Rezai en G. Engbersen, 2008, Oost-Europeanen in Nederland; een verkenning van de maatschappelijke positie van migranten uit Oost-Europa en uit voormalig Joegoslavië. RISBO Contractresearch BV / Erasmus Universiteit, Rotterdam.

Corpeleijn, A., 2007, Onderzoeksnotitie: werknemers uit de nieuwe EU-lidstaten. Tijdschrift voor Arbeidsvraagstukken 23(2), blz. 177–182.

Corpeleijn, A., 2010a, CBS Berichten: Arbeidsmigratie naar en uit Nederland. Tijdschrift voor Arbeidsvraagstukken 26(3), blz. 335-341.

Corpeleijn, A., 2010b, Immigratie en emigratie van werknemers. Bevolkingstrends 58(3), blz. 21–28.

Gaalen, R. van, en G. Bijwaard, 2008, Wat bindt arbeidsmigranten aan Nederland? Levenslooptdynamiek van tussen 1999 en 2003 gearriveerde arbeidsmigranten. In: Mol, M., H.J. Dirven en R. van der Bie (red.), Dynamiek in de sociale statistiek, blz. 191-205. CBS, Den Haag.

Nicolaas, H., A. Sprangers, A. Zorlu en J. Hartog, 2004, Migranten: Wie komen, wie gaan terug en wie laten hun gezin overkomen? Bevolkingstrends 52(2), blz. 36–42.

Nicolaas, H., A.H. Sprangers en H. Witvliet, 2003, Arbeidsmigranten en hun gezinnen. Bevolkingstrends 51(2), blz. 20–23.

Ministerie voor Vreemdelingenzaken en Integratie, 2006, Naar een modern migratiebeleid. Notitie over de herziening van de reguliere toelating van vreemdelingen in Nederland. Den Haag.

Wijkhuis, L.J.J. en R.P.W. Jennissen, 2010, Arbeidsmigratie naar Nederland: de invloed van gender en gezin. WODC, Den Haag.

Zorlu, A., J.Hartog, A. Sprangers en H. Nicolaas, 2004, Retourmigratie gedrag van recente immigranten. Economisch Statistische Berichten 89, blz. 402–404.

Begrippen

Dagloon

Het dagloon is per baan bepaald door het fiscale brutoloon dat in het betreffende jaar in de baan werd verdiend te delen door het aantal gewerkte dagen (volgens de opgave voor de sociale verzekeringspremies).

Herkomstgroep

Kenmerk dat weergeeft met welk land een persoon verbonden is op basis van zijn of haar geboorteland.

EU-16

De zestien lidstaten van de Europese Unie waarmee – in relatie tot Nederland – sinds 1 mei 2004 (of eerder) een vrij verkeer van werknemers van toepassing is: België, Denemarken, Duitsland, Cyprus, Finland, Frankrijk, Griekenland, Ierland, Italië, Luxemburg, Malta, Oostenrijk, Portugal, Spanje, het Verenigd Koninkrijk en Zweden.

Expat

Een expat is een vaak hoogopgeleide persoon die tijdelijk in een ander land verblijft. Meestal zijn zij gedetacheerd. Met de invoering van de kennismigrantenregeling heeft het kabinet het aandeel expats willen doen toenemen (Wijkhuis en Jennissen, 2010).

Gehuwd

Drie maanden na de immigratiebeweging stond de persoon geregistreerd onder de categorie 'gehuwd' of 'geregistreerd partnerschap'.

Immigratie

Vestiging vanuit het buitenland in Nederland, waarbij de betreffende persoon wordt ingeschreven in de Gemeentelijke Basisadministratie. De persoon wordt ingeschreven als verwacht wordt dat hij of zij minimaal vier maanden in Nederland zal verblijven.

Immigratiemotief

Informatie over migratiemotieven (verblijfsdoel) van niet-Nederlandse immigranten is afkomstig van de Immigratie- en Naturalisatiedienst van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Onder overige motieven vallen onder meer de motieven au pair/stage, rentenieren, pensioen, adoptie en medische verzorging.

Leeftijd

Is bepaald als het verschil tussen het jaar van immigratie en het geboortjaar.

MOE-landen

Dit zijn Bulgarije en Roemenië plus de Midden- en Oost Europese landen die in mei 2004 toegetreden zijn tot de EU: Polen, Hongarije, Tsjechië, Slowakije, Slovenië, Letland, Litouwen en Estland.

Niet-westerse herkomstgroep

Immigranten die zijn geboren in Turkije of één van de landen in Afrika, Latijns-Amerika of Azië (met uitzondering van Japan en Indonesië).

Overig Europa

Albanië, Andorra, Armenië, Azerbeidzjan, Bosnië-Herzegovina, Georgië, Kroatië, Macedonië, Moldavië, Monaco, Montenegro, Oekraïne, Rusland, San Marino, Servië, Turkije, Kazachstan, Kosovo, Vaticaanstad en Wit-Rusland.

Retourmigratie

Vertrek van niet-Nederlanders, na eerdere vestiging in Nederland vanuit het buitenland.

Volgmigratie

Volgmigratie bestaat uit zowel gezinshereniging, meemigrerende gezinsleden als gezinsvorming. Als sprake is van een tijdsverschil van minder dan twee maanden tussen de komst van de arbeidsmigrant en de komst van de part-

ner/het kind, wordt uitgegaan van meemigrerende gezinsleden. Bij gezinshereniging gaat het in tegenstelling tot bij gezinsvorming om gezinsleden die al deel uitmaakten van het gezin voordat de betreffende arbeidsmigrant naar Nederland kwam.

Westerse herkomstgroep

Immigranten die zijn geboren in Europa (behalve Turkije), Noord-Amerika, Oceanië, Japan of Indonesië (inclusief het voormalig Nederlands-Indië).

Bijlagen

Tabel 1
Multivariate analyse met de kans op volgmigratie als afhankelijke variabele

	Basismodel		Uitgebreid model	
	Odds Ratio	Wald	Odds Ratio	Wald
Geslacht				
Vrouw (ref.)	1,00		1,00	
Man	1,20**	69,1	1,25**	83,1
Leeftijd				
25 jaar of jonger (ref.)	1,00		1,00	
26–30 jaar	1,27**	66,5	0,97	0,9
31–35 jaar	1,66**	263,2	0,94	3,0
36–40 jaar	1,85**	319,4	0,83**	20,7
41–45 jaar	1,91**	273,2	0,80**	24,3
46 jaar of ouder	1,72**	200,3	0,65**	94,1
Inkomen				
Minder dan 46 euro (ref.)	1,00		1,00	
46–75 euro	1,03	0,8	0,95	1,6
76–100 euro	1,15**	14,7	1,05	1,4
101–150 euro	1,29**	41	1,18**	13,7
150 euro of meer	2,00**	285,4	1,57**	92,0
Herkomst				
Niet westers (ref.)	1,00		1,00	
EU	0,73**	151,4	0,88**	20,4
Overig Westers	0,90**	8,9	1,07	2,7
Sector				
Uitzendbureaus (ref.)	1,00		1,00	
Landbouw	1,20**	7,5	1,12	2,7
Industrie	1,33**	30,4	1,12*	5,2
Delftstofwinning	0,98	0	1,03	0,1
Energie- en waterleidingbedr.	1,46*	4,1	1,47	3,3
Handel en reparatie	1,12*	5,3	0,97	0,4
Vervoer	1,14*	4,6	0,95	0,7
Financiële instellingen	1,16*	4,1	1,02	0,1
Zakelijke dienstverlening	1,24**	21	1,16**	10,9
Horeca	0,96	0,8	0,92	2,5
Schoonmaakbedrijven	1,04	0,4	0,99	0,0
Onderwijs	1,56**	61,8	1,34**	25,9
Gezondheids- en welzijnszorg	1,18*	5,6	0,97	0,2
Onbekend	0,86	1,3	0,91	0,5
Overige sectoren	0,95	0,8	0,89	3,6
Motief				
Arbeid (ref.)	1,00		1,00	
Asiel	1,16**	12,7	0,92	3,3
Studie	0,70**	58,3	0,89*	5,0
Overig	0,52**	80,4	0,62**	37,0
Onbekend	0,81**	49,2	0,67**	137,2
Burgelijke staat				
Ongehuwd (ref.)			1,00	
Gehuwd			7,26**	6 253,2
Dienstverband				
Voltijd (ref.)			1,00	
Deeltijd			0,93*	5,9
Oproepkracht			0,77**	60,0
Onbekend			0,75**	51,7
Wel/niet geëmigreerd				
Niet geëmigreerd (ref.)			1,00	
Binnen 1 jaar			0,11**	761,6
Binnen 2 jaar			0,23**	1 237,2
Binnen 3 jaar			0,36**	724,9
Binnen 4 jaar			0,44**	427,1
Na 4 jaar			0,73**	117,4
Nagelkerke	0,07			0,3

**Significant ($p < 0,01$); *Significant ($p < 0,05$)

Tabel 2
Resultaten multivariate analyse met retourmigratie als afhankelijke variabele

	Arbeidsmigranten totaal		Gezinsvormers	
	Odds Ratio	Wald	Odds Ratio	Wald
Geslacht				
Vrouw (ref.)	1,00		1,00	
Man	1,16**	63,1	1,08	2,4
Leeftijd				
25 jaar of jonger (ref.)	1,00		1,00	
26–30 jaar	1,16**	37,7	1,03	0,2
31–35 jaar	1,12**	15,3	1,24**	10,3
36–40 jaar	1,01	0,2	1,13	2,5
41–45 jaar	0,94	2,5	1,13	2,0
46 jaar of ouder	0,80**	36,2	0,88	2,3
Herkomst				
Niet westers (ref.)	1,00		1,00	
EU	1,22**	78,6	1,12**	5,5
Overig Westers	2,02**	383,7	2,23**	123,7
Burgelijke staat				
Ongehuwd (ref.)	1,00		1,00	
Gehuwd	1,65**	345,4	1,39**	43,4
Wel/geen gezinsvorming				
Geen gezinsvorming (ref.)	1,00			
Partner laten overkomen	0,25**	3 127,9		
Wel/geen partner				
Geen partner (ref.)	1,00			
Partner, geen gezinsvorming	0,20**	5 638,6		
Wel/geen gezinshereniging				
Geen gezinsvorming (ref.)	1,00		1,00	
Kind laten overkomen	0,32**	1 084,8	0,14**	1 151,7
Wel/geen kinderen				
Geen kind) (ref.)	1,00		1,00	
Kind, geen gezinsvorming	0,36**	1 116,9	0,17**	712,8
Inkomen				
Minder dan 46 euro) (ref.)	1,00		1,00	
46–75 euro	1,01	0,0	0,87*	3,4
76–100 euro	0,95	3,1	0,79**	8,1
101–150 euro	1,01	0,1	0,99	0,0
150 euro of meer	1,56**	138,9	1,74**	38,0
Sector				
Uitzendbureaus (ref.)	1,00		1,00	
Landbouw	2,01**	102,2	1,62**	7,0
Industrie	1,73**	91,0	1,64**	13,1
Delftstofwinning	3,58**	82,6	3,64**	25,1
Energie- en waterleidingbedr.	2,70**	20,0	3,61**	10,5
Handel en reparatie	1,66**	84,4	1,64**	13,6
Vervoer	1,49**	39,3	1,33*	3,6
Financiële instellingen	1,62**	41,1	1,57**	7,4
Zakelijke dienstverlening	1,71**	101,7	1,57**	12,2
Horeca	1,57**	59,5	1,51**	7,4
Schoonmaakbedrijven	1,81**	85,5	1,53**	6,5
Onderwijs	1,58**	55,0	1,50**	8,0
Gezondheids- en welzijnszorg	1,81**	128,4	1,73**	17,4
Onbekend	2,28**	39,3	1,39	1,4
Overige sectoren	1,63**	62,2	1,52**	7,6
Werk				
Gelijk werk (ref.)	1,00		1,00	
Binnen 2 maanden werk	0,91**	15,7	0,96	0,7
Na 2 mnd–half jaar werk	0,82**	39,1	0,89	1,8
Na een half jaar werk	0,73**	130,1	0,90	2,3
Motief				
Arbeid (ref.)	1,00		1,00	
Asiel	0,33**	804,5	0,39**	76,7
Studie	1,06	2,2	1,37**	9,9
Overig	1,12*	4,5	0,96	0,1
Onbekend	0,60**	345,6	0,61**	50,1
Jaar migratie partner				
Partner tesamen met arbeidsmigrant overgekomen (ref.)			1,00	
Binnen één jaar			0,82**	14,8
Tussen één en twee jaar			0,56**	72,2
Na twee jaar			0,44**	171,2
Nagelkerke	0,28		0,32	

**Significant ($p < 0,01$); *Significant ($p < 0,05$)
) Exclusief geïmmigreerde kinderen.

Tabel 3
Arbeidsmigranten naar verschillende kenmerken

	Gezinsvormers	Overige migranten	Retourmigranten	Permanente mi- granten	Totaal
	<i>%</i>				
Geslacht					
Man	74	65	70	62	66
Vrouw	26	35	30	38	34
Herkomst					
Niet Westers	41	41	34	50	41
Europees	47	50	53	44	49
Overig Westers	12	9	13	6	10
Getrouwd					
Totaal	52	13	19	23	21
Niet-Westers	53	14	19	24	22
EU	49	11	16	21	18
Overig Westers	65	20	33	26	31
Geëmigreerden					
Totaal	41	59			55
Verblijfsduur					
minder dan één jaar	3	13	12		
1 tot 2 jaar	14	24	23		
2 tot 3 jaar	20	21	20		
3 tot 4 jaar	18	16	16		
4 jaar of langer	44	27	29		
Aantal keer geïmmigreerd					
1 keer	96	94	94		
2 keer	4	5	5		
3 keer of meer	0	1	1		
Aanvang baan					
Gelijk werk	56	48	56	42	50
niet-Westers	35	26	34	23	28
EU	71	64	68	62	66
overig Westers	72	56	63	53	60
Binnen 2 maanden werk	20	23	21	24	22
Na 2 maanden en binnen half jaar werk	8	10	8	11	9
Na half jaar of later werk	16	19	15	23	19
Dienstverband					
Fulltimers	38	30	33	29	31
niet-Westers	27	19	23	19	21
EU	44	36	37	38	37
overig Westers	54	40	45	39	43
Parttimers	17	23	20	23	22
Oproepkrachten	14	21	18	22	20
Onbekend	31	27	29	26	27
Tijdsduur tussen komst arbeidsmigrant en komst partner					
Tegelijkertijd	53		59	49	
niet-Westers	47		52	44	
Europees	58		63	54	
Westers niet-Europees	60		62	55	
Twee maanden tot half jaar	12		13	11	
Half jaar tot één jaar	10		10	10	
Één jaar tot twee jaar	11		8	12	
Twee jaar of later	8		10	17	
Geboorteland gelijk aan partner	64		61	66	
Wel/geen gezinshereniging/vorming					
Zowel partner als kind over laten komen	25		12	34	5
Kind samen met partner overgekomen	79		84	78	79
Kind eerder overgekomen	12		8	13	12
Kind later dan partner overgekomen	9		8	9	9
	<i>jaar</i>				
Verblijfsduur					
Niet-Westers	4	3,1	3,3		
Europees	3,8	2,8	2,9		
Westers niet-Europees	3,4	2,7	2,9		
Leeftijd	33	30	31	31	31
Leeftijdsverschil met partner	4,3		4	4,6	
	<i>euro's</i>				
Dagloon	165	107	137	96	119
Niet-westers	111	76	93	74	83
Europees	161	115	133	111	124
Westers niet-Europees	361	205	271	169	244
WOZ-waarde	131 667	116 027	123 384	114 054	119 175
Niet-westers	115 170	97 346	95 358	105 545	100 940
Europees	134 012	125 718	131 828	120 732	127 304
Westers niet-Europees	178 014	146 461	161 060	135 791	154 353